

INTRODUCCIÓ A LA TRADUCCIÓ ADMINISTRATIVA ENTRE EL CATALÀ I EL CASTELLÀ

per Carles DUARTE i MONTSERRAT

Cap de la Secció d'Estudis de Llengua Catalana i Llenguatge Administratiu
de l'Escola d'Administració Pública de Catalunya

1. INTRODUCCIÓ A LA TRADUCCIÓ
 - 1.1 Traduir
 - 1.2 Antiguitat de la traducció
 - 1.3 Les menes de traduccions
2. INTRODUCCIÓ AL LLENGUATGE ADMINISTRATIU
 - 2.1 Les varietats de la llengua
 - 2.2 L'àmbit d'ús del llenguatge administratiu
 - 2.3 Les característiques del llenguatge administratiu
3. LA TRADUCCIÓ ADMINISTRATIVA
 - 3.1 Les menes de traduccions i la traducció administrativa
 - 3.2 La traducció administrativa en el món: passat, present i futur
4. ANTECEDENTS DE LA TRADUCCIÓ ADMINISTRATIVA EN CATALÀ
5. LA TRADUCCIÓ ADMINISTRATIVA EN UN SISTEMA DE DOBLE OFICIALITAT
 - 5.1 El marc legal bàsic
 - 5.2 La redacció de dobles versions de textos administratius
 - 5.3 Presentació de la doble versió
6. PROBLEMES DE LA TRADUCCIÓ ADMINISTRATIVA ENTRE EL CATALÀ I EL CASTELLÀ (I):
EL LLENGUATGE ADMINISTRATIU CASTELLÀ
7. PROBLEMES DE LA TRADUCCIÓ ADMINISTRATIVA ENTRE EL CATALÀ I EL CASTELLÀ (II):
L'ESTABLIMENT DEL LLENGUATGE ADMINISTRATIU CATALÀ ACTUAL
8. PROBLEMES DE LA TRADUCCIÓ ADMINISTRATIVA ENTRE EL CATALÀ I EL CASTELLÀ (III):
INTERFERÈNCIES DEL CASTELLÀ EN EL LLENGUATGE ADMINISTRATIU CATALÀ
9. PROBLEMES DE LA TRADUCCIÓ ADMINISTRATIVA ENTRE EL CATALÀ I EL CASTELLÀ (IV):
ELS NIVELLS DE FORMALITAT I ELS REGISTRES

10. PROBLEMES DE LA TRADUCCIÓ ADMINISTRATIVA ENTRE EL CATALÀ I EL CASTELLÀ (V):
LA TERMINOLOGIA

11. PROBLEMES DE LA TRADUCCIÓ ADMINISTRATIVA ENTRE EL CATALÀ I EL CASTELLÀ (VI):
EL DISSENY DE DOCUMENTS

12. PUNT FINAL

BIBLIOGRAFIA ESSENCIAL

1. INTRODUCCIÓ A LA TRADUCCIÓ

1.1 *Traduir*

Abans de parlar dels trets que defineixen la traducció administrativa cal que ens plantejem de presentar, encara que només sigui d'una manera esquemàtica, la traducció en general, independentment de la matèria que sigui presentada en el text traduït.

L'objecte de la traducció és permetre la comunicació entre persones i comunitats de llengües diferents. Encara, la bona traducció és la que aconsegueix de produir al lector el mateix efecte que si estigués llegint el text en la llengua d'origen.

La funció del traductor, doncs, és de fer possible aquesta comunicació, a partir d'un coneixement complet i actiu de la llengua de partença i de la llengua d'arribada que li permeti, posem per cas, una tria entre sinònims en atenció als matisos denotatius i connotatius que presenten. Per aquest motiu el traductor esdevé un punt de contacte entre dues, o més, llengües. Ara bé aquest contacte lingüístic comporta el risc de la interferència, per l'atracció de l'original, que, si no es té prou en compte, genera la introducció en la llengua d'arribada de mots o construccions de la llengua d'origen. Aquest risc és més greu en el cas de les llengües minoritzades, que tenen menys defenses respecte a la penetració d'elements de la llengua dominant corresponent, sobretot si la llengua dominant esdevé llengua habitual, no sols dels usos elevats (la ciència, la literatura, la gestió pública), sinó també dels usos col·loquials dins la comunitat amb l'esmentada llengua minoritària.

1.2 *Antiguitat de la traducció*

S'ha traduït des de l'antiguitat, perquè des de l'antiguitat hi ha hagut diversitat lingüística i necessitat comunicativa entre membres de comunitats diferents. Sens dubte la interpretació, que definim, en oposició a la traducció en sentit estricte, pel seu caràcter oral, es devia produir de manera prèvia a la traducció escrita. Els intercanvis comercials, els pactes polítics exigien l'existència d'uns intèrprets. Basti recordar el fragment del Gènesi (42.24) en què Josep, fill de Jacob i governador d'Egipte, rep els seus germans que, sense

conèixer-lo, li demanen gra: «Poc sabien ells que Josep els entenia, perquè entre ell i ells hi havia l'intèrpret.»

Però també hi ha una traducció escrita documentada des de temps remots. Sense anar enllà del que és més conegut dins la cultura occidental, recordem que una de les fites fonamentals en el naixement de la literatura llatina és la traducció de l'*Odíssea* d'Homer feta des del grec per Luci Livi Andrònic (c. 280 a.C.-c.200 a.C.). Però potser el text que més clarament ens il·lustra sobre la importància de la traducció en l'antiguitat és la Bíblia, que aviat aparegué en versions aramea, siríaca, grega, llatina, etc.

Ara bé, si es pot dir, simplificant, que de traducció, n'hi ha hagut sempre, només modernament, i sobretot d'ençà dels anys cinquanta, s'ha elaborat una teoria de la traducció (tot i que ja en l'Edat Mitjana hi ha certs grups o centres elaboradors de traduccions, com ara l'escola de Toledo o, en terres catalanes, nuclis culturals com el monestir de Ripoll, o que en èpoques diverses hi ha autors que s'ocupen de la metodologia de la traducció, com Joan Lluís Vives —sobretot en la darrera part, *Versiones seu interpretationes*; de la seva obra *De ratione dicendi*, 1553). Fins aleshores la traducció havia estat concebuda com una pràctica, basada en les qualitats innates i en l'experiència del traductor, sense que hi intervingués un mètode d'aprenentatge. Recentment, s'han creat diversos centres docents que tenen com a objectiu l'ensenyament de la traducció, com ara l'Escola de Traducció i Interpretació de Ginebra o, més a prop nostre, l'Institut Universitari de Llengües Modernes i Traductors de la Universitat Complutense de Madrid i l'Escola Universitària de Traductors i Intèrprets de la Universitat Autònoma de Barcelona. Aquest fet, i les recerques dutes a terme per a la preparació de les màquines de traduir, han empès els especialistes a interessar-se en l'elaboració d'estudis tècnics sobre la traducció, la qual cosa ha generat un indiscutible progrés en la formació de nous traductors.

1.3 *Les menes de traduccions*

A l'hora de fer una reflexió teòrica sobre la traducció es fa indispensable de distingir diverses menes de traducció. D'entrada la distinció que podem considerar més general és la que es fa entre traducció científica i documental, d'una banda, i traducció literària, de l'altra.

En la traducció científica i documental hi ha un més gran acostament a l'original que en la traducció literària, perquè la terminologia científica té una tendència a internacionalitzar-se i perquè l'equivalència entre els dos textos ha de ser plena. D'altra banda, la traducció literària és més creativa i no depèn tant dels termes o de les construccions que s'utilitzen en el text original, mentre que la traducció científica i documental tendeix a la no variació, a una més rígida fidelitat. De fet, és per això que quan parlem de màquina de traduir i de traducció automàtica acostumem de referir-nos a la traducció científica i documental.

Però aquesta primera diversificació de les menes de traducció ofereix en-

cara matisacions enriquidores. Pel que fa a la traducció científica i documental, i si encloem dins la traducció documental la que es produeix en les activitats comercials o administratives, convé de distingir dins de la traducció científica aquella que té relació amb camps estrictament científics —la química, la biologia, etc.— i la que té relació amb camps pròpiament tècnics —la fusteria, la ceràmica, etc.—, perquè en els llenguatges tècnics apareixen sovint termes i construccions específics de cada llengua mentre que en el llenguatge científic són més freqüents els mots i les locucions que tenen un caràcter internacional.

Finalment hem de considerar una mena específica de traducció la interpretació simultània o successiva, entesa com a traducció oral i que té uns trets propis que aquí no ens aturarem a analitzar.

2. INTRODUCCIÓ AL LLENGUATGE ADMINISTRATIU

2.1. *Les varietats de la llengua*

Si ens proposem de parlar de la traducció administrativa, convé que abans definim el llenguatge administratiu i en presentem les característiques.

La llengua és una realitat viva que evoluciona i que presenta diferències en funció dels contextos en què s'usa. No és, doncs, una realitat homogènia i invariable.

Entre les varietats que la llengua té, distingim les de caràcter *dialectal*, vinculades a les persones i als grups humans, i les de caràcter *funcional*, vinculades a uns usos o funcions.

Encloem dins les varietats *dialectals* les geogràfiques —per exemple: el català septentrional, parlat a la Catalunya Nord, on la *o* tancada esdevé *u*—, les *històriques* —per exemple: el català del segle XIII, amb uns determinats trets que es desprenen del contrast entre els textos que posseïm d'aquella època i els anteriors i posteriors, com ara l'absència de la neutralització general de *o* i *u* en *u* en posició àtona dins els parlars orientals— i les *socials* —per exemple: el parlar informal i de grup utilitzat pels estudiants universitaris, pels militars, pel funcionariat, etc., independent dels llenguatges tècnics específics de cada cas; així no considerem un terme tècnic *enterrar* referit a un expedient administratiu, sinó un terme del dialecte social dels funcionaris.

Les varietats *funcionals*, com hem dit, tenen una vinculació amb un ús o una funció. Entre les varietats funcionals encloem, per exemple, els llenguatges tècnics i científics, un dels quals és el llenguatge administratiu.

Ara bé hem de completar aquesta divisió entre varietats dialectals i funcionals amb l'estàndard, varietat de caràcter supradialectal que s'utilitza com a vehicle de comunicació per damunt de les varietats dialectals geogràfiques i socials.

L'estàndard té una aplicació fonamental en els usos de caràcter general

(l'ensenyament, els mitjans de comunicació, etc.) i és el suport necessari per al desenvolupament dels llenguatges tècnics i científics, que tenen també un caràcter supradialectal.

2.2 L'àmbit d'ús del llenguatge administratiu

Hem dit que el llenguatge administratiu era una varietat funcional. Afegim-hi que, com a tal varietat, té el seu sentit en l'àmbit de la relació administrativa. Aquest reconeixement és indispensable per a la comprensió plena de les característiques del llenguatge administratiu. És per això que convé de presentar els factors que configuren, des d'un punt de vista sociolingüístic, aquest àmbit: *a)* els individus que es comuniquen o comunicants (un ciutadà i un funcionari o dos funcionaris; el ciutadà com a persona física o com a persona jurídica i en representació d'uns interessos particulars, i el funcionari actuant en representació dels interessos públics); *b)* la matèria objecte de comunicació (que és l'activitat administrativa com a gestió dels interessos col·lectius per l'Administració en aplicació d'un marc legal i amb un caràcter tècnic); *c)* el mitjà oral o escrit (amb un predomini en el cas de l'Administració del mitjà escrit però amb una gran importància, no sempre prou valorada, del mitjà oral); *d)* la situació: el context físic i temporal (en el cas de l'Administració bàsicament les dependències dels seus serveis i l'horari laboral corresponent); *e)* l'actitud i la intenció dels comunicants (en aquest cas, una actitud formal i impersonal, i una intenció, per part del ciutadà, de defensar els seus drets particulars, i, per part del funcionari, de complir la legislació vigent i de defensar els drets col·lectius).

2.3 Les característiques del llenguatge administratiu

Si ens cenyim ja a les característiques del llenguatge administratiu com a norma lingüística, podem furnir-ne les següents: *a)* formes lingüístiques específiques (de vocabulari, de fraseologia, de tractaments; recordem que el llenguatge administratiu posseeix una llarga tradició dins la llengua i que això ha contribuït a la utilització de mots específics d'aquest àmbit —com ara *atressí*, *incoar*— i d'altres mots que, essent generals en la llengua, tenen un sentit específic en aquest àmbit —per exemple *diligència*—); *b)* tendència a la precisió, a la matisació i a la jerarquia de termes i de conceptes (això provoca un estil de vegades poc brillant per la necessitat, a fi de garantir la precisió d'un text, d'evitar-hi l'ús alternatiu de formes que en la llengua comuna són sinònimes però que des d'un punt de vista administratiu representen realitats o matisos diferents d'un mateix concepte general; cal reconèixer, però, que de vegades aquest deler matisador es manté en casos en què la diferència de sentit entre mots aparentment idèntics no existeix o ha desaparegut o no és pertinent, la qual cosa genera un estil innecessàriament reiteratiu —és el cas del català *a fi i efecte de*, del castellà *de modo i manera* o de l'anglès *save and except*);

c) formalitat, impersonalitat i fredor (aquests trets tenen un origen clar en alguns dels factors de configuració de l'àmbit d'ús que hem exposat abans; podríem dir que tenen a veure amb el caràcter oficial de la relació administrativa, la formalitat del seu sistema i dels seus procediments, que genera un estil marcat per la voluntat d'objectivitat i de civilitat o tracte correcte); d) unificació de criteris i tendència a la fixació de termes i fórmules (aquest tret té una clara vinculació amb els dos primers); e) simplificació i claredat, ordre intern i esquematització (trets que es fonamenten en el caire pràctic i eficaç que ha de tenir el llenguatge administratiu).

Finalment, cal tenir present que, dins de la varietat lingüística funcional del llenguatge administratiu, distingim, encara, diversos *registres*, relacionats amb funcions també diverses (els diferents tipus de documents, amb menes diferents de comunicants i diferents continguts concrets), i diversos *nivells de formalitat* (sempre, però, dins un marc general de formalitat i d'impersonalitat), vinculats amb els diversos graus de formalitat que es produeixen en una relació administrativa (per exemple: més o menys solemne —comparem possem per cas un certificat de bona conducta amb la fórmula de promulgació d'una llei).

3. LA TRADUCCIÓ ADMINISTRATIVA

3.1. Les menes de traduccions i la traducció administrativa

En el primer capítol hem presentat una classificació general de la traducció, que destriava d'entrada la traducció literària de la traducció documental i científica. I dèiem que habitualment quan es parlava de traducció documental es feia referència a la traducció administrativa i comercial.

Ara bé la traducció administrativa té com a trets definitoris, d'una banda, el caràcter i l'eficàcia oficial i, de l'altra, el fonament en textos legislatius. Això comporta una exigència de fidelitat a l'original.

L'exigència de fidelitat ens mena a una anteposició de la precisió a altres principis estètics o mecànics de traducció. I la garantia de l'esmentada fidelitat comporta un coneixement de les formes pròpies dels llenguatges administratius entre els quals es fa la traducció. Però aquest coneixement no és plenament segur si no es produeix alhora un domini de l'estructura del camp conceptual del qual forma part i que no és universal —com en canvi, ho és la química—, ans diversa dins de cada comunitat, perquè diverses (de vegades força diverses com en el cas del català i l'anglès) són també les tradicions jurídiques respectives. Cal, doncs, tenir presents els mots —de vegades arcaïsmes— propis del llenguatge administratiu (com el català *quitança*, el castellà *devengar* o l'anglès *whereas*), els sentits o usos específics de certs termes en cada llenguatge administratiu (en anglès *sentence* com a teme jurídic fa referència a sentències

només condemnatòries, mentre que en català *sentència* pot fer referència tant a una sentència absolutòria com a una sentència condemnatòria; en català el tractament general en la relació administrativa escrita és el de «vós» mentre que en castellà és el de «usted», malgrat que en català existeixi el tractament «vostè», que generalment es reserva, però, per a casos en què es vol marcar una relació més distant), i, encara, els equivalents reals, des d'un punt de vista administratiu, de les llengües entre les quals es produeix la traducció (català *terme* = castellà *término*; català *termini* = castellà *plazo*; etc.).

Un dels aspectes més controvertits de la traducció administrativa és l'estil. Tot i que hem enunciat unes característiques generals del llenguatge administratiu, de les quals hauríem d'esperar una certa universalitat d'estil, hi ha diversitats estilístiques, de vegades molt remarcables, entre els diferents llenguatges administratius. Això fa que se susciti una polèmica a l'entorn de si en la traducció administrativa s'ha de produir o no un respecte de l'estil de l'original. I es tracta d'una qüestió controvertida perquè els trets estilístics de cada llenguatge administratiu es manifesten en punts variis: l'estructuració del document i la utilització o no de seguits d'oracions subordinades i paràfrasis llargs, els tractaments dels càrrecs, l'aparició o no de certes formes humilians, la utilització d'un estil més o menys planer o accessible, etc. Hi ha, doncs, la posició dels qui creuen que la traducció pressuposa l'adaptació total a l'estil del llenguatge administratiu de la llengua receptora. Hi ha també qui defensa que s'han de mantenir en el text d'arribada els trets estilístics del text de partença. Segurament, dins el llenguatge administratiu caldrà cercar un equilibri entre la necessitat de mantenir una fidelitat absoluta al contingut de l'original i una certa adaptació, que no en comporti una reestructuració total, de l'estil de l'original a les normes estilístiques de la llengua receptora. Així, esmenarem la puntuació deficient de l'original, quan no sigui prou ajustat al model de llenguatge que ens proposem, i evitarem una subjecció tal al text d'origen que comporti la renúncia als recursos propis de la llengua d'arribada (per exemple: els pronoms *en* o *hi*, que hem de tenir en compte en el cas d'una versió del castellà —llengua en què no s'usen aquests pronoms— al català). Però sobre aquest punt parlarem amb més detall quan ens hi referim més endavant.

3.2 *La traducció administrativa en el món: passat, present i futur*

Quan hem parlat de l'antiguitat de la traducció i hem constatat que, de traducció, n'hi havia hagut des de temps ben llunyans, podíem haver afegit que una certa mena de traducció administrativa també és ben antiga. Pensem en els pactes entre comunitats de llengües diferents amb textos en doble versió o, ja que aleshores hem comentat el cas de la traducció de l'*Odissea* al llatí, en el possible model grec del text de les *Leges XII tabularum* (segle IV a.C.) o en els textos administratius medievals en doble versió: llatí/llengua romànica de cada territori.

Ara bé, la importància de la traducció administrativa ha crescut notablement amb la creació d'organismes públics internacionals que tenen diverses llengües oficials (les Nacions Unides, la Comunitat Econòmica Europea, etc.) i amb el retrobament a través de formes de doble oficialitat lingüística de l'oficialitat de llengües minoritàries dins d'Estats en què només una de les llengües que s'hi utilitzava tenia caràcter oficial (és el cas, per exemple, del català, l'euskera i el galleg a l'Estat espanyol).

Serà oportú de recordar, a més, el projectes de recerca adreçats a la programació de màquines de traduir, projectes que en principi no han estat pensats per a la traducció literària, sinó més aviat per a la traducció documental. Són remarcables els esforços que en aquest sentit es duen a terme en universitats americanes (com Austin) o el projecte Eurotra de la Universitat de Ginebra (pensat per a la traducció automàtica dels textos oficials de la Comunitat Econòmica Europea). Tinguem present, així mateix, que a hores d'ara el llenguatge jurídic i administratiu és objecte d'ensenyament en centres d'aprenentatge de les tècniques de traducció (com l'Escola de Traducció i Interpretació de Ginebra). Són importants també els interessants treballs que sobre traducció de textos jurídics entre anglès i castellà s'elaboren als Estats Units (vocabularis, manuals d'interpretació, etc.). Afegim-hi, encara, els cursos de redacció administrativa organitzats per les Nacions Unides per als seus funcionaris.

Totes aquestes dades contribueixen a valorar l'interès general que actualment existeix per l'estudi de les tècniques de traducció administrativa. I el manteniment dels organismes públics internacionals i el reforçament dels sistemes de doble oficialitat lingüística ens porten a concloure la conveniència d'intensificar els esforços que s'hi dediquen, sobretot en els casos més recents de necessitat de traducció administrativa com ara a les comunitats autònomes de l'Estat espanyol amb doble oficialitat lingüística (llengua pròpia/castellà).

4. ANTECEDENTS DE LA TRADUCCIÓ ADMINISTRATIVA EN CATALÀ

La traducció administrativa en català no pot ser pas considerada com una pràctica recent; ben al contrari la traducció de documents administratius del català a una altra llengua o d'una altra llengua al català té una tradició important.

Si en l'anàlisi retrospectiva encoem la documentació jurídica de caràcter general, hem de començar recordant que el primer document conservat en català és un fragment d'una traducció catalana, des del llatí, del *Llibre Jutge* o *Liber iudiciorum* (de la segona meitat del segle XII). I hi hem d'afegir tot seguit les traduccions catalanes, també des del llatí, dels *Usatges* de Barcelona (mitjan segle XIII) i dels *Furs de València* (segona meitat del segle XIII).

Un altre aspecte interessant de tenir present, a l'hora de parlar de la traducció administrativa medieval en català, és el dels torsimanys, nom d'origen àrab amb què es designaven els intèrprets. Els torsimanys formaven part de les comitives oficials i duïen a terme una tasca fonamental en el funcionament de les duanes. Recordem que l'administració catalana mantenia relacions amb comunitats de llengües força diverses.

Però l'aspecte central de la traducció de caràcter administratiu en català durant l'Edat Mitjana és la documentació administrativa de la Cancelleria, en la qual conviuen l'ús del llatí —a l'inici majoritari i sempre pres com a model d'estil per a les altres llengües de la Cancelleria—, del català i de l'aragonès. De fet, hi havia una certa distribució, mai no pas estricta, de funcions per a cada una d'aquestes llengües: el català dominava en la correspondència adreçada a les terres de llengua catalana, en els Parlaments a les Corts, en les proposicions reials i dels estaments, també en els serveis municipals i de la Diputació del general o Generalitat, etc.; el llatí dominava en la correspondència adreçada a la cúria eclesiàstica i a certs indrets, en les actes de les sessions parlamentàries, en les escriptures de caràcter jurídic, en els nomenaments, els privilegis, les pragmàtiques solemniais; l'aragonès era la llengua habitual en la correspondència adreçada a les terres aragoneses i de certes intervencions parlamentàries.

Aquesta realitat trilingüe feia que el funcionariat encarregat de la redacció administrativa posseís un bon coneixement de les tres llengües, però també provocava unes inevitables interferències, sobretot provinents del llatí, però de vegades també del català en el text llatí i entre l'aragonès i el català. Fornim-ne algun exemple: *a)* la posposició del verb, d'influència llatina, o l'ús de cert mots llatins com ara *quondam*, en textos catalans i aragonesos, *b)* la utilització escadussera del tractament *En* i *Na* o de formes com ara *missatgero* en documents aragonesos, *c)* la presència aïllada d'aragonesismes en català, com ara formes diftongades de l'ordre de *manifest*, etc.

Sovint, a més, s'escriuien cartes sobre el mateix tema a diversos destinataris en llengües diferents. I, si bé no es pot parlar pròpiament de traducció, sí més no hi ha una clara concordança en alguns fragments dels diversos textos. Així: «*Petrus etc. (...), salutem et dileccionem. Nos mittimus ad ducatus Athenarum Neopatrie, qui nobis justis titulis ut vos latere non credimus pervenerunt, pro presidendo nomine nostro eisdem, nobilem et dilectum consiliarium nostrum Philipum Dalmacii vicecomitem Rocabertini tanquam vicarium et vicereguim nostrum plena potestate sufultum*» (document de 31 d'abril de 1381) / «*En Pere (...), salut e gràcia. Sapiats que nos trametem als nostres ducats de Athenes e de la Pàtria lo noble e amat conseller nostre mossèn Phelip Dalmau, vescomte de Rocabertí, en los dits ducats vicari e lochtinent nostre general*» (document de 31 d'abril de 1381) / «*En Pere (...), salut e dilecció (...)* e com nós de present trametam als dits ducats lo noble e amat conseller nostre mossèn Philip Dalmau, vescomte de Rocabertí, així com a vicari e regidor dels ducats nostres ab plen poder» (document de 31 d'abril de 1381). «*Rex regum et dominus ponens circulum in naribus superborum et*

frenum in labiis impiorum, elationem ipsorum conculcat in infimum et cornua eorum servitutis jugo submittit ne ponant in aquilonem sedem suam et similes fieri Altissime erubescant» (document de 20 de novembre de 1413) / «Lo rey dels reys posant lo fre en la boca dels superbiosos, lur elació conculca en les baixeses e los corns d'aquells elats subjuga a servitut, per tal que no posen lur sedilla en les alteses e no presumesquen ésser fets semblants al Altíssime» (document de 31 d'octubre de 1413). De vegades en el peu d'un document del qual s'ha tramès una versió en una de les altres llengües de la Cancelleria a altres persones apareix una referència a aquesta diversitat de versions (així: al peu d'un text català llegim: «Sub hac forma fuerint facte similes sex litere. Item fuerunt facte VII in vulgari aragonensi, continentes verba que contineatur in litera superius proxima registrata»).

Afegim a aquestes dades que hem aportat fins ara que les *Ordinacions* de Pere III, en català, són en gran part una traducció força literal de les *Leges Palatinae* que havia fet compilar en llatí Jaume II de Mallorca. Coneixem, a més, a través d'epistolaris conservats de funcionaris de la Cancelleria, que aquests practicaven constantment les tècniques de redacció, sobretot en llatí, per tal d'aconseguir progressar en el domini d'aquesta activitat.

Com heu pogut comprovar, doncs, la traducció administrativa en català té una importantíssima tradició medieval, que hem intentat d'acostar-vos a través d'uns breus testimonis.

Posteriorment la convivència del català amb el castellà, o amb el francès a la Catalunya Nord, especialment a partir del segle XVIII, va fer que, si bé no pròpiament traducció administrativa, sí que es produís una alternança i una interferència del castellà en textos administratius en català.

Un cas força interessant d'un sistema ple de traducció administrativa és el que trobem durant la Guerra del francès, període en què apareix el *Diari de Barcelona y del Govern de Catalunya* en edició bilingüe a doble columna francès-català o en què es fa una traducció del Codi Civil francès al català.

En el segle XX, la traducció administrativa en català es reprèn en la Mancomunitat de Catalunya i, després, en l'etapa de l'Estatut del 32, en què, amb doble oficialitat lingüística a Catalunya (a hores d'ara represa i estesa també al País Valencià i a les Illes Balears), es generalitzà l'ús administratiu del català i es produïren nombroses traduccions entre el castellà i el català (però els textos administratius catalans tenien sovint com a model els castellans corresponents, per l'absència de la recerca prèvia suficient i per la vinculació a una administració castellana monolingüe i a una legislació que en gran part —llevat de l'elaborada al Parlament de Catalunya— havia estat pensada i redactada en castellà, situació semblant a l'actual).

5. LA TRADUCCIÓ ADMINISTRATIVA EN UN SISTEMA DE DOBLE OFICIALITAT

5.1 *El marc legal bàsic*

El català al Principat de Catalunya, a la Comunitat Valenciana i a les Illes Balears és, com l'euskera a Euskadi o el galleg a Galícia, llengua oficial.

La Constitució Espanyola de 1978, que fixava el caràcter oficial del castellà a tot l'Estat espanyol, també preveia l'oficialitat de les altres llengües de l'Estat, d'acord amb el que posteriorment establirien els corresponents Estatuts d'Autonomia.

Dins dels Estatuts d'Autonomia la llengua de cada comunitat, a més d'asolir la condició d'oficial, obtingué també el reconeixement de llengua pròpia. Aquest fet és important perquè és el fonament per a l'establiment d'un sistema d'oficialitat lingüística en què, si bé el castellà és una llengua privilegiada per la Constitució, que la fa oficial a tot el territori de l'Estat, les altres llengües, per mitjà dels Estatuts corresponents, poden esdevenir primeres llengües oficials (perquè de les dues oficials aquestes darreres són les pròpies) dins de les Comunitats amb doble oficialitat lingüística.

5.2 *La redacció de dobles versions dels textos administratius*

Una de les conclusions del marc legal bàsic, pel que fa a l'oficialitat de les llengües en l'Estat espanyol, és que l'Administració Pública (Autònoma, Perifèrica, de Justícia, Local), si més no en les Comunitats Autònomes amb doble oficialitat, ha d'actuar en dues llengües (deixem de banda aquí els diversos casos amb terceres llengües que no tenen reconeixement oficial però sí una certa promoció i un cert ús administratiu, com és el cas de l'aranès a Catalunya).

Es tracta, doncs, d'Administracions bilingües, en les quals serà habitual la redacció de dobles versions (llengua pròpia-castellà) dels textos (especialment els impresos) administratius, la qual cosa comporta la necessitat de difondre i d'aplicar uns criteris generals per a la traducció administrativa, que en garanteixin alhora la qualitat i el rigor.

Ara bé, abans de res cal precisar quina ha de ser la llengua usual de partença en la traducció, independentment que els dos textos (original i traducció) hagin de ser plenament coincidents i equivalents. En principi, la condició de llengua pròpia, reconeguda pels corresponents Estatuts, ens mena a reconèixer, com hem dit, una preferència de la llengua oficial no castellana dins de cada Comunitat. Aquesta interpretació, la trobem, pel que fa a la legislació del Parlament de Catalunya, reflectida clarament en la Llei de Normalització Lingüística a Catalunya, quan, en el seu article 6, estableix que el Parlament ha de fer la versió oficial castellana (no parla de la versió catalana, que cal

suposar, doncs, que és l'original) de les lleis que aprova i que «en cas d'interpretació dubtosa, el text català serà l'autèntic».

Com que les lleis són els suports de l'activitat jurídica i administrativa és lògic de formular, a partir d'aquesta disposició de la Llei de Normalització Lingüística a Catalunya, el plantejament que el criteri general dins l'Administració hauria de ser habitualment el mateix: el català, llengua del text original; el castellà, llengua de la versió traduïda; tots dos textos igualment vàlids i eficaços oficialment.

Això no obstant, la realitat quotidiana ens porta a hores d'ara a partir sovint d'un model castellà que existeix prèviament a la versió catalana. És per això que en aquest treball hem tingut en compte tant la traducció des del català al castellà (la que hauria de ser habitual segons el plantejament que acabem de fer) com la traducció des del castellà (en tot cas possible i actualment força general).

Un dels aspectes que han generat més debat ha estat el manteniment o la traducció dels noms oficials d'organismes o disposicions. En aquest punt, tot i que abans s'havia estès la pràctica del manteniment del nom oficial en la llengua d'origen encara que el text fos redactat en l'altra llengua, la tendència actual aplicada, també en el *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*, és d'escriure aquests noms en la mateixa llengua que la resta del text.

5.3 Presentació de la doble versió

Una altra qüestió important que planteja l'existència d'una doble versió oficial de la documentació impresa és la manera de presentar les dues versions del text.

D'entrada, hi ha dues possibilitats: *a)* la publicació en edicions simultànies i separades de les dues versions, *b)* la publicació conjunta de les dues versions.

La primera possibilitat és la que la Llei de Normalització Lingüística a Catalunya fixa per a la publicació oficial de les lleis i per a l'edició del *Diari Oficial de la Generalitat*. Concretament, l'esmentat article 6 estableix «Les lleis que aprova el Parlament de Catalunya s'han de publicar en edicions simultànies, en llengua catalana i en llengua castellana, en el *Diari Oficial de la Generalitat*» i «La publicació en el *Diari Oficial de la Generalitat*, quan s'escaigui, de les disposicions normatives i les resolucions oficials de l'Administració pública de la Generalitat i dels ens locals s'ha de fer en edicions simultànies, en català i en castellà». Aquest procediment, que sembla el més recomanable també per als impresos administratius corrents, hauria d'anar acompanyat d'una distribució preferent de la versió catalana (és a dir, en llengua pròpia) i d'una disponibilitat de la versió castellana equivalent.

La segona possibilitat, sovint menys satisfactòria, comporta una problemàtica específica de presentació dels dos textos. Entre les possibilitats que hi trobem hi ha: *a)* en una cara del full la versió catalana i en l'altra la versió

castellana, *b*) en doble columna en una mateixa cara, *c*) primer una versió i a continuació, en la part inferior, l'altra, *d*) una línia en una versió i la línia següent en l'altra versió.

La tria, l'hem de fer segons l'extensió i el tipus de document, però com a norma defugirem de recórrer a la possibilitat *d*), que dificulta notablement la lectura del text.

En tot cas, procurarem en general destacar la versió catalana situant-la davant o damunt de la versió castellana i/o en un cos de lletra preferent.

Finalment afegim-hi que l'Administració no pot exigir al ciutadà la traducció castellana o catalana del text que aquest presenti i que, en el cas que la tramitació de l'expedient comportés la necessitat de fer-la, aquesta traducció hauria d'anar a càrrec de l'Administració i sense que això pugui originar perjudicis al ciutadà, com estableix l'article 2.2 de la Llei de Normalització Lingüística a Catalunya.

6. PROBLEMES DE LA TRADUCCIÓ ADMINISTRATIVA ENTRE EL CATALÀ I EL CASTELLÀ (I): EL LLENGUATGE ADMINISTRATIU CASTELLÀ

El llenguatge administratiu castellà ha estat criticat pel seu encarcament i per la seva difícil accessibilitat per als castellanoparlants no funcionaris, que l'han considerat un entrebanc per a una relació planera i eficaç amb l'Administració.

I és cert que l'actual llenguatge administratiu castellà necessita encara una modernització. Hom en critica l'abundància d'arcaïsmes (com ara construccions del tipus «*a que hubiere lugar*»), els neologismes innecessaris (com *subrutinas* o *declasificar*), el recurs excessivament habitual a llatinismes (com *ex novo* o *in rem*), l'estructuració del text en llargs paràgrafs, de vegades mal puntuats, i en oracions subordinades (com succeeix en el cas dels informes o de resolucions), la reiteració inútil del mateix concepte per mitjà de sinònims (és el cas de «*leal saber y entender*», tot i que de vegades mots sinònims per a un usuari comú de la llengua tenen matisos diferents en un ús administratiu), la utilització d'un estil de relació entre l'Administració i l'administrat que no s'ajusta prou a uns criteris d'objectivitat i de civilitat (hi trobem mots com «*suplica*» o construccions de la mena de «*Gracia que espera obtener del recto proceder V. I., cuya vida guarde Dios muchos años*»), etc.

Ara bé, després de l'aprovació de la Llei de Procediment Administratiu, de l'any 1958, s'inicià un procés de renovació del llenguatge administratiu castellà, que tingué, però, uns resultats limitats (assolí una certa eficàcia en la documentació dels òrgans de l'Administració Central, però els efectes foren mínims, posem per cas, en l'Administració Local). Les fites més remarcables d'aquest intent renovador són la creació de la revista «Documentación administrativa» (1958 i ss., en la qual, durant la seva primera etapa, es publicaren

articles amb títols com *Síntesis de ideas sobre racionalización de impresos* d'Adolfo Mantilla Aguirre o *Normalización de tamaños de papel de documentos e impresos* de José M. Casals) o l'edició de llibres com el *Manual de impresos administrativos*, de José M. Casals Marcén (1974), o *Simplificación del trabajo administrativo*, de Luis Blanco de Tella (1970).

Recentment la modernització del llenguatge administratiu castellà ha tingut un nou impuls per mitjà dels treballs elaborats sobre aquest tema per Luciana Calvo Ramos, entre els quals hi ha el llibre *Introducción al estudio del lenguaje administrativo* (1980) i els articles *Viabilidad de una modernización del lenguaje administrativo español y de otras lenguas peninsulares* (1983) i *Algunos caracteres del lenguaje administrativo castellano* (1984). Caldrà, però, esperar encara un cert temps per comprovar el ressò i l'eficàcia d'aquests esforços renovadors. Sembla raonable de creure, a més, que els processos d'establiment dels diversos llenguatges administratius de les altres llengües oficials de l'Estat espanyol contribueixen a empènyer aquesta modernització i racionalització del castellà, com planteja en una de les seves publicacions la professora Luciana Calvo Ramos. En tot cas, la utilització de mitjans informàtics dins l'Administració i la introducció de models unificats de documents ja comencen a donar uns primers resultats en aquest mateix sentit, que afecten sobretot aspectes de renovació estilística (com ara la generalització de la forma *sollicita* en lloc de *suplica* en certs tipus d'instàncies) i de disseny, tot i que de vegades aquests resultats no són prou satisfactoris.

7. PROBLEMES DE LA TRADUCCIÓ ADMINISTRATIVA ENTRE EL CATALÀ I EL CASTELLÀ (II):

L'ESTABLIMENT DEL LLenguatge ADMINISTRATIU CATALÀ ACTUAL

Es pot parlar d'uns primers passos en l'elaboració d'un llenguatge administratiu català modern si més no des dels treballs de Cèsar August Jordana, Director de l'Oficina de Correcció de Textos de la Generalitat de Catalunya, entre els quals convé d'esmentar el *Formulari de documents en català* (1931). Contemporàniament a aquesta obra, n'apareixen altres també remarcables, com el *Formulari de documents notarials* de J. Comes (1932).

Afegim-hi, també, que el dia 8 d'agost de 1932 el Govern de la Generalitat de Catalunya prengué la decisió d'encarregar a l'Escola d'Administració Pública la preparació d'un modelatge de documents que s'havia de fer amb l'acord de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans.

Ara bé, aquest procés quedà interromput excessivament d'hora perquè pogués produir resultats plenament reeixits. Així, doncs, malgrat que aquests precedents han aportat solucions interessants i útils, en la preparació dels estudis actuals per a l'elaboració del modern llenguatge administratiu hom ha intentat afinar els plantejaments metodològics, a partir d'una sistematització de

les recerques documentals prèvies en una doble vessant: la tradició del llenguatge administratiu català i els usos i les normes internacionals del llenguatge administratiu.

Efectivament, en les publicacions més recents sobre aquest camp, a partir de la fi dels anys setanta i de l'inici dels anys vuitanta, s'ha constatat la necessitat de posar uns fonaments més sòlids a l'hora de fixar els criteris que haurà de seguir el llenguatge administratiu actual i s'ha iniciat un ambiciós treball de recerca, d'una banda, en l'estudi de la documentació administrativa en català de les diverses èpoques, de la qual (i també de la documentació dialectal) l'actual llenguatge administratiu pot treure dades ben útils per a una resolució satisfactòria d'un seguit de vacil·lacions o buits en fraseologia (*a dia cert* o *a dia adiat* 'a un dia fixat', *en paga de*, etc.), vocabulari (*bestreure*, *forest*, etcètera), tractaments personals (com el tractament de «vós», que, a més, representa un estadi intermedi entre el «tu» i el «vostè» i es talvia una distinció de sexe que sovint és causa de discriminació, etcètera), etc.; de l'altra, en l'anàlisi dels usos i normes internacionals del llenguatge administratiu, incloent-hi les normes o recomanacions internacionals (com les que afecten la representació numèrica de les dates, els formats de papers, etc.), les publicacions sobre temes relacionats amb el llenguatge administratiu (manuals d'estil, estudis teòrics, etc.), la terminologia específica de l'àmbit administratiu en altres llengües (que trobem en els vocabularis i diccionaris jurídics i administratius, i també en els diccionaris generals i normatius) i els models i els usos generals de la documentació administrativa (estructura dels documents, fórmules de comiat, sistemes de tractament, etc., que estudiarem a partir de formularis de documents i de documents concrets).

Com a exemples de les dades que ens aporta aquesta informació sobre els usos i les normes internacionals del llenguatge administratiu podem esmentar: la introducció del tractament de primera persona del singular a les instàncies o als certificats, els mètodes de terminologia (selecció de termes i elaboració de diccionaris i vocabularis) que es fan servir en d'altres comunitats amb una situació semblant a la nostra o que es proposen pels organismes internacionals, els criteris de disseny de documents que es formulen des de centres estrangers especialitzats, etc.

Ara bé, els materials provinents d'aquestes recerques no es poden incorporar directament a l'actual llenguatge administratiu català sense una reflexió prèvia, que ens permeti de destriar allò que és d'adopció immediata i indiscutible (com és ara el cas de les normes internacionals sobre formats de papers i de sobres o el descobriment en documentació medieval d'un mot, o d'una construcció, que té una aplicació actual clara, com és el cas de la locució *a dia cert* —en lloc de *a dia fix*, sense tradició en català— o del mot *atressí* (en lloc de la forma *altresí*), d'allò que demana una anàlisi més mesurada perquè hi conflueixen dades diverses (fonts de la tradició oposades a les fonts internacionals, o problemes de delimitació diversa dels conceptes expressats en llengües diferents o en moments distints de la història del llenguatge administratiu català, etc.) que permeten solucions divergents

Encara, la introducció d'innovacions (tant les que tenen el seu origen en la tradició com les que provenen de solucions en altres llengües o de caràcter internacional) no es pot fer sense força prudència, amb l'aprofitament adequat de les vies de difusió i el seguiment necessari que ens porti a evitar una utilització incorrecta o una aplicació distorsionadora d'aquestes innovacions. Però tampoc no podem oblidar que encara hi ha moltes qüestions de resolució pendent i que la cautela no pot significar en cap cas una renúncia a progressar en l'establiment, i la renovació quan convingui, amb criteris rigorosos i científics del llenguatge administratiu català.

8. PROBLEMES DE LA TRADUCCIÓ ADMINISTRATIVA ENTRE EL CATALÀ I EL CASTELLÀ (III): INTERFERÈNCIES DEL CASTELLÀ EN EL LLENGUATGE ADMINISTRATIU CATALÀ

La coexistència del català i del castellà com a llengües oficials dins d'un mateix territori, la utilització de dobles versions que encara sovint prenen com a model el text en castellà, de redacció prèvia, la dependència d'uns textos legals que —llevat dels elaborats pel Parlament de Catalunya— són pensats i redactats en castellà i, finalment, la realitat d'una estructura administrativa de partença també en castellà, fan que el risc d'interferència lingüística sigui difícil d'evitar.

I cal vetllar per controlar aquest tipus d'interferències, que poden ser força distorsionadores en la traducció administrativa entre el castellà i el català. En aquest sentit els nivells de possible influència del castellà en el català són diversos i els podem classificar, d'entrada, de la manera següent: *a)* tractament personal, *b)* aspectes relacionals, *c)* qüestions sintàctiques, *d)* termes, *e)* locucions i frases fetes i *f)* models de documents.

Les interferències del castellà es poden produir, pel que fa al tractament personal, en tractaments de l'ordre de *senyor/a En/Na*, el qual, encara que posseeix una indiscutible tradició dins la llengua, actualment és innecessari (al costat del general *senyor/a*) i reflecteix la influència del castellà *señor/a don/doña*. També es tracta d'interferències del castellà quan es tradueix indiscriminadament el tractament de «*usted*» en castellà pel tractament de «*vostè*» en català, sense tenir en compte el tractament de «*vós*», general en els usos escrits del llenguatge administratiu. Un darrer exemple d'interferències del castellà en els usos administratius del català pel que fa al tractament personal és la utilització de tractaments com *Excm/a. Senyor/a* aplicats a càrrecs dins les terres de parla catalana. Aquesta mena de tractaments, llatinismes a hores d'ara decadents, han de ser considerats, en càrrecs de nova creació, imitacions dels usos castellans.

Quant als aspectes relacionals, les interferències són de vegades més difícils de copsar i d'eliminar, perquè afecten el to general de la relació establerta

per mitjà del document. En tot cas, com a norma cal defugir en català certes formes indicadores d'una relació marcada per un allunyament excessiu o per una humiliació o un afalac poc adequats a la relació administrativa (com ara «suplica»).

Les qüestions sintàctiques en què el risc d'una interferència del castellà en el llenguatge administratiu és més gran són l'estructura sintàctica del text (per exemple, l'abús de la subordinació en castellà, que tanmateix no podem esmenar fàcilment en una traducció, però que sí que hem d'evitar en la redacció d'un document nou), el sistema de nexes i la repetició innecessària de formes, etc.

Pel que fa a la terminologia, la influència castellana es produeix en un triple vessant: a) formes que tothom reconeix com a castellanes però l'equivalent català de les quals encara no és prou conegut (*anticipo* per *bestreta*); b) formes que pel seu aspecte extern són tingudes de vegades per formes catalanes correctes (*emplaçar* per *requerir a comparèixer* o *refrendar* per *ratificar*); c) l'aplicació al català de significats desenvolupats només en castellà de termes que existeixen en català i en castellà (l'ús que el castellà fa del verb *contemplar* amb el sentit de 'considerar, jutjar'). Aquesta influència és difícil de contrarestar, d'una banda, pel fonament que els termes troben en textos legals redactats en castellà i en una estructura administrativa amb denominacions en castellà (és el cas de *monte* o de *jefatura*) i de l'altra per l'evolució funcional per la qual han passat diversos termes administratius castellans (com succeeix per exemple en el cas de *devengar*) com a conseqüència dels nous usos als quals s'han adaptat aquests mots.

La interferència castellana en el cas de les locucions i frases fetes es concreta sobretot en la traducció literal de construccions fixades, amb la qual cosa introduïm una mena indirecta de manlleu que cal rebutjar (com succeeix a: *en su caso*, traduïda de vegades per *en el seu cas*, quan de fet a cops és innecessari l'ús d'aquesta locució o, en tot cas, hi ha unes formulacions catalanes possibles: *si s'escau*, *si escau*, *si fa al cas*, *arribat el cas*, etc.). En aquest camp és especialment profitós l'estudi de les locucions i frases fetes tradicionals catalanes, que ens estalvien més d'un cop un injustificat manlleu del castellà que és fàcil d'evitar (com he vist: *a dia cert* o *a dia adiat*, equivalents al castellà a *fecha fija*).

Finalment una altra qüestió important en l'anàlisi de les vies d'interferència en el català del llenguatge administratiu castellà és la utilització dels documents administratius castellans com a models en l'elaboració de documents administratius catalans que no són o que no hi ha cap motiu perquè hagin de ser traduccions dels documents castellans corresponents. Aquest plantejament comporta renunciar a tenir en compte criteris internacionals de disseny de documents, models que d'aquests mateixos documents trobem en Administracions amb llengua anglesa, francesa, italiana, alemanya, etc. La imitació servil i irreflexiva dels models castellans fa que en els documents catalans es retrobin els mateixos errors d'estructuració de les dades, de tria de l'estil i de les dades pertinents, etc., que apareixen en alguns documents castellans.

9. PROBLEMES DE LA TRADUCCIÓ ADMINISTRATIVA ENTRE EL CASTELLÀ I EL CATALÀ (IV): ELS NIVELLS DE FORMALITAT I ELS REGISTRES

Com hem avançat a la fi del primer capítol d'aquest treball, cal tenir present la diversitat de *registres* (variacions relacionades amb funcions també diferents: menes de comunicants i de documents) i de *nivells de formalitat* (variacions relacionades amb el grau de formalitat —més o menys solemne, sempre, però, en la relació administrativa, dins d'un to general de formalitat).

Doncs bé, a l'hora de fer una traducció administrativa, cal assegurar el manteniment en la nova versió dels drets (naturalment adaptats) caracteritzadors del registre i del nivell de formalitat del text de la llengua d'origen.

Per tenir-ne un coneixement suficient cal complir amb el requisit, previ a la traducció mot per mot, de la lectura i la comprensió global del text, incloent-hi aquells elements que contribueixen a configurar el registre i el nivell de formalitat (terminologia específica, tractament personal, utilització d'arcaïsmes, fórmules solemnes, etc.).

D'una banda, el registre inclourà el tipus de document, el tema que s'hi tracta (urbanisme, sanitat, etc.), l'estructura del document, les fórmules específiques, etc. Recordem que hom acostuma de considerar l'ús adequat dels registres un indicati clar del domini de la llengua.

D'altra banda, pel que fa al nivell de formalitat, cal tenir en compte el tipus d'ocasió (el seu grau de prestigi) i la mena de relació que es produeix entre els comunicants. Així, formes com ara *llur*, *hom*, etc., sovintegen en ocasions més solemnes que els seus equivalents *seu/ seva* o *es*.

Però convé que exemplifiquem la importància d'aquest factor. I fem-ho, d'entrada, amb la fórmula de certificació dels certificats.

Com que la legislació no exigeix una fórmula determinada de certificació en les diverses llengües, a l'hora de fer una traducció partirem de la fórmula de certificació utilitzada en l'original (incloent-hi, si hi són, les referències que s'hi introdueixen al fet que el certificat es lliuri a petició de la persona interessada o que es faci amb el vist-i-plau d'algun càrrec). Així, posem per cas, evitarem traduccions de l'ordre del castellà «*librar*» on l'original català utilitza «*expedir*» o a l'inrevés, perquè el verb «*expedir*» existeix com a equivalent en les dues llengües i «*librar*» i «*expedir*» són mots amb un significat que té matisos diferencials clars. De la mateixa manera no traduíem mai un «*certifico*» per un «*hago constar*» (que corresponen a dos documents semblants però lleument diferents). En canvi, i en altres documents, sí que eliminarem en català les referències que en un original castellà es facin al tractament de «*don*» o hi modificarem el tractament «*vostè*» pel de «*vós*» o aquelles construccions pròpies i fixades en cada llengua (per exemple generalment no traduírem un català «*atès que*» per un castellà «*atendido que*» sinó per un «*resultando*» o per un «*visto*» o per un «*dado que*», etc.). Finalment, i en atenció a les característiques generals de llenguatge administratiu, habitualment, no traduírem un castellà «*tal*» per un català «*aïtal*», traducció que de vegades només es

fa per la pruija d'allunyar-se de la forma castellana equivalent, perquè de fet «aital» actualment en el català estàndard es reserva per a usos més formals i menys pràctics que el de la relació administrativa.

10. PROBLEMES DE LA TRADUCCIÓ ADMINISTRATIVA ENTRE EL CATALÀ I EL CASTELLÀ (V): LA TERMINOLOGIA

Quant als aspectes terminològics (lèxic i fraseologia), ens trobem davant la necessitat d'aconseguir superar dos riscos constants: la temptació del calc i la pèrdua de la precisió.

D'una banda en el punt vuitè ja hem parlat de les interferències terminològiques que, sobretot des del castellà, es poden produir en la llengua d'arribada. Ara bé, entre diversos mots si fa no fa sinònims tendirem a triar el que sigui un equivalent més exacte del significat del mot en la llengua de partença, independentment que des d'un punt de vista formal siguin més o menys allunyats l'un de l'altre. Però procurarem tenir en compte entre sinònims molt exactes el que més s'acosti formalment al mot en la llengua de partença per assegurar-ne la màxima identificació. Cal, en tot cas, valorar adequadament les formes tradicionals en la llengua d'arribada i les formes internacionals per a l'expressió del mateix concepte, de manera que en el cas que en l'ús actual de la llengua d'arribada no hi hagi un equivalent exacte del mot de partença es faci una recerca en la documentació històrica de la llengua d'arribada i en els usos d'altres llengües.

Per posar uns exemples, serà un cas de calc innecessari l'ús del verb català «remetre», en lloc de «trametre», com a equivalent del castellà «remetir», amb el valor de 'enviar', per influència de la seva vinculació formal. I perdem precisió si traduïm el castellà «*días hábiles*» per «dies feiners», fet fàcilment evitable amb la utilització del mot català «hàbil» equivalent també en aquest context del mot castellà corresponent.

Recordem, encara, que en el cas, poc habitual, que sigui necessària la introducció d'un neologisme (la creació d'un terme nou), aquest neologisme no ha de ser forçosament un manlleu (un préstec del mot de la llengua de partença a la llengua d'arribada), sinó que la llengua té uns recursos propis de formació de mots (derivació, composició, habilitació). Tant si es tracta d'un manlleu d'una altra llengua com d'una formació a partir de materials existents en la llengua d'arribada, la introducció d'un neologisme per la necessitat de traduir un terme des d'una altra llengua ha de complir com a mínim les condicions següents: conformitat i integrabilitat en el sistema de la llengua, respecte a les normes internacionals sobre terminologia, eficàcia semàntica (precisió i vitalitat), potenciabilitat derivativa (és a dir que permeti fàcilment la formació de derivats), real necessitat lingüística (que sigui necessari i que no n'hi hagi equivalent en la tradició ni com a mot internacional) i l'acceptació i

la difusió per les institucions oficials (els neologismes improvisats i sense reconeixement oficial generen confusió i males interpretacions).

11. PROBLEMES DE LA TRADUCCIÓ ADMINISTRATIVA ENTRE EL CATALÀ I EL CASTELLÀ (VI): EL DISSENY DE DOCUMENTS

En aquest punt la fidelitat al document original ha de ser plena, llevat dels aspectes específics de la nova versió (com ara les remissions, si n'hi ha, a la versió original).

Tanmateix cal distingir clarament el que és una traducció d'un document del que és una adaptació d'un document preexistent en la llengua de partença.

A l'hora de fer una doble versió d'un document administratiu convé replantejar-se els aspectes de disseny del document únic preexistent. D'entrada, per si es pren la decisió d'introduir la doble versió en un únic full, però també perquè la revisió del disseny d'un document sempre pot aportar millores.

En tot cas, un cop decidit en abstracte, independentment doncs de la llengua en què es prepari, el disseny que ha de seguir el document, cal que les dues versions s'ajustin plenament als mateixos criteris, perquè els punts essencials del disseny del document no depenen pas de la llengua que s'hi usi, sinó del seu contingut, del seu objectiu, de les persones a les quals s'adreça, de la reacció que s'espera d'aquestes persones, etc.

Només quan es tracti de principis de disseny arrelats i constants en un llenguatge administratiu es pot plantejar la pràctica (sense que hagi de ser general, llevat que la legislació ho reguli així) d'una mínima divergència (per exemple la datació del certificat com a part de la fórmula de certificació o després d'un punt i a part).

12. PUNT FINAL

En aquest treball hem intentat de presentar els criteris generals que cal aplicar en la traducció de textos administratius (fidelitat estricta a l'original, amb un respecte escrupolós del sentit del text original, atesa la seva eficàcia oficial, i alhora evitant d'introduir en la traducció formes estranyes a la llengua d'arribada), però hem recordat també que en les terres de llengua catalana que formen part de l'Estat espanyol el català, a més de ser llengua oficial, és la llengua pròpia i que, doncs, en la documentació habitual el text de partença ha de ser redactat en català, del qual es fa la versió castellana, i no a l'inrevés, com a hores d'ara sol succeir.

BIBLIOGRAFIA ESSENCIAL

- BADIA I MARGARIT, Antoni M.; DUARTE I MONTSERRAT, Carles, *Formulari administratiu aplicat especialment a la Universitat*, Barcelona (Curial Edicions Catalanes), 1981, 2a. ed.
- BAULIES, Jordi; XURIGUERA, Joan B., *Diccionari terminològic de l'administració municipal*, Barcelona (Ajuntament de Barcelona), 1980.
- CAIXA D'ESTALVIS DE CATALUNYA, *Vocabulari terminològic castellà-català*, Barcelona (Caixa d'Estalvis de Catalunya), 1981.
- CALVO RAMOS, Luciana, *Introducción al estudio del lenguaje administrativo*, Madrid (Gredos), 1980.
- *Viabilidad de una modernización del lenguaje administrativo español y de otras lenguas peninsulares*, dins «Revista de Lengua i Dret», núm. 2.
- *Algunos caracteres del lenguaje administrativo castellano*, dins *Actes del Colloqui sobre llengua i Administració*, Barcelona (Escola d'Administració Pública de Catalunya), 1984, ps. 95-106.
- CARDONA, Osvald, *La correspondència comercial en català*, Barcelona (Curial edicions Catalanes), 1980, 4a. ed.
- CATFORD, J. C., *A Linguistic Theory of Translation*, Oxford (Oxford University Press), 1965.
- COL·LEGI D'ADVOCATS DE BARCELONA, *Cinquanta documents jurídics en català*, Barcelona (Collegi d'Advocats de Barcelona), 1976.
- *Vocabulari jurídic castellà-català català-castellà*, Barcelona (ed. Pòrtic), 1980, 2a. ed.
- *Síllabus processal civil i formularis*, Barcelona (Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya), 1984.
- DUARTE I MONTSERRAT, Carles, *Curs de llenguatge administratiu català*, Barcelona (ed. Teide), 1981, 3a. ed.
- *El català llengua de l'Administració*, Barcelona (ed. Indesinenter), 1980.
- *Els problemes del llenguatge administratiu català*, dins «Serra d'Or», número 294, març de 1984, ps. 11-12.
- *La tradició del llenguatge administratiu català: dues notes pràctiques*, dins «Llengua i Administració» núm. 9, desembre de 1983, pàg. 5.
- *Els usos internacionals del llenguatge administratiu: dues notes*, dins «Llengua i Administració», núm. 10, febrer de 1984, p. 5.
- *Els nivells d'influència castellana en el llenguatge administratiu català*, dins «Llengua i Administració», abril de 1984, p. 8.
- *Criteris per a la traducció administrativa entre el català i el castellà*, dins «Llengua i Administració», juny 1984, p. 5.
- *Lenguas en contacto: el estándar y el lenguaje administrativo*, dins «Revista Vasca de Administración Pública», núm. 4, setembre-desembre de 1982, pàgines 117-120.
- *Per a una definició de llenguatge administratiu*, dins «Revista de Lengua i Dret», núm. 1, juny de 1983, ps. 3-8.

- *El llenguatge administratiu* dins *Actes del Col·loqui sobre Llengua i Administració*, Barcelona (Escola d'Administració Pública de Catalunya), 1984, pàgines 51-60.
- FONTCOBERTA I GEL, Joan, *La traducció i el contacte de llengües. Algunes consideracions*, dins «Quaderns de traducció i interpretació», núm. 1, 1982, pàgines 29-37.
- FRANKENTHALER, Marilyn R.; ZAHLER, Sofia, *Las características del lenguaje jurídico: comunicación en el ámbito legal*, dins «Revista de Llengua i Dret» núm. 3, abril de 1984, ps. 77-88.
- GARCÍA YEBRA, Valentín, *Teoría y práctica de la traducción*, Madrid (ed. Gredos) 1982.
- *En torno a la traducción*, Madrid (ed. Gredos), 1983.
- JAKOBSON, Roman, *Aspectes lingüístics de la traducció*, dins «Quaderns de traducció i interpretació», núm. 2, 1983, ps. 153-160.
- JUNTA PERMANENT DE CATALÀ, *Programes de llenguatge administratiu*, Barcelona (Escola d'Administració Pública), 1983.
- «LLENGUA I ADMINISTRACIÓ», Barcelona (Direcció General de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya en col·laboració amb l'Escola d'Administració Pública de Catalunya), abril de 1982 i ss.
- MOUNIN, Georges, *Los problemas teóricos de la traducción*, Madrid (ed. Gredos), 1977, 2a. ed.
- *Pour une pédagogie de la traduction*, dins «Quaderns de traducció i interpretació», núm. 1, 1982, ps. 11-19.
- NEWMARK, P. P., *Approaches to translation*, Oxford (Pergamon Press), 1981.
- «QUADERNS DE TRADUCCIÓ I INTERPRETACIÓ», Bellaterra (Universitat Autònoma de Barcelona), 1982 i ss.
- «REVISTA DE LLENGUA I DRET», Barcelona (Escola d'Administració Pública de Catalunya), 1983 i ss.
- STEINER, George, *Después de Babel. Aspectos del lenguaje y la traducción*, Mèxic (Fondo de Cultura Económica), 1980.
- VÁZQUEZ-AYORA, Gerardo, *Introducción a la traductología. Curso básico de traducción*, Washington (Georgetown University Press), 1977.
- WANDRUSZKA, Mario, *Interlingüística*, Madrid (ed. Gredos), 1980.
- WEINREICH, Uriel, *Languages in contact*, La Haia (ed. Mouton), 1979, 9a. ed.